

Onderwijs op gevoel met theorie leren onderbouwen.

Afgestudeerden van het opleidingstraject 'Pedagogisch Tact' aan het woord.

Door Ingrid van Reede van Oudtshoorn

“Het gaat om de vraag: waar ligt mijn pedagogisch tact? Dat is voor iedereen anders. Pedagogisch tact blijft niet beperkt tot je omgang met kinderen in de klas, maar gaat ook over je contact met collega's, ouders en andere mensen in je omgeving. Dat wat pedagogisch tact teweeg brengt, zie je terug in je omgeving.” Aan het woord zijn Marlies Bolsius, leerkracht en adjunct-directeur van basisschool De Pijler in Maasdam en Sarina Hoogendam, leerkracht van groep 1/2 op dezelfde school. Zij hebben samen het opleidingstraject 'Pedagogisch Tact' van het NIVOZ afgerond en vertellen met passie over wat ze daar hebben geleerd en wat dat voor hen betekent.

“Het gaat om de vraag: waar ligt mijn pedagogisch tact? Dat is voor iedereen anders. Pedagogisch tact blijft niet beperkt tot je omgang met kinderen in de klas, maar gaat ook over je contact met collega's, ouders en andere mensen in je omgeving. Dat wat pedagogisch tact teweeg brengt, zie je terug in je omgeving.” Aan het woord zijn Marlies Bolsius, leerkracht en adjunct-directeur van basisschool De Pijler in Maasdam en Sarina Hoogendam, leerkracht van groep ½ op dezelfde school. Zij hebben samen het opleidingstraject ‘Pedagogisch Tact’ van het NIVOZ afgerond en vertellen met passie over wat ze daar hebben geleerd en wat dat voor hen betekent.

Klopt mijn gevoel?

Marlies: “In mijn loopbaan van veertig jaar onderwijs heb ik gezien dat binnen het onderwijs steeds meer wordt gefocust op prestaties. Moeten presteren en de druk die dat oplevert voor kinderen, gaan tegen mijn gevoel en geweten in. Mogen kinderen dan alleen nog maar ontwikkelen wat meetbaar is en in scores uit te drukken? Door die sterk veranderende onderwijsvisie werd ik aan het twijfelen gebracht. Is het goed wat ik al die jaren voor ogen heb gehad? Maar als ik niet de moed heb het volledige potentieel van

kinderen te ontwikkelen, laat ik veel talenten onbenut. Wil ik dan wel in het onderwijs blijven? Met het opleidingstraject Pedagogisch Tact wilde ik moed hervinden om door te gaan en te weten wat goed is.”

Sarina: “Ook ik zocht erkenning voor mijn eigen manier van werken. Ik heb zo vaak gedacht: ‘Wat doe ik nog in het onderwijs?’ Ik ontving zoveel onbegrip en weerstand van anderen op mijn initiatieven, die in mijn ogen heel belangrijk waren voor het leerproces van de kinderen, dat ik het bijna niet meer kon volhouden. Zonder steun of erkenning gaat het niet. Dan ga je twijfelen aan jezelf. Op een gegeven moment dacht ik ook: ‘dus je moet gewoon brullen dat ze aan het werk moeten.’ Hierdoor kon ik niet meer authentiek zijn. Dankzij het opleidingstraject Pedagogisch Tact begrijp ik dat nu.”

Ik weet dat het klopt

Sarina: “Ik werkte sterk op gevoel en intuïtie, maar kon er niet altijd woorden aan geven. Ik leerde bij Pedagogisch Tact om dat gevoel theoretisch te onderbouwen en er handen en voeten aan te geven. Het is niet meer: ‘het voelt zo lekker dus het gaat goed,’ maar doelbewust bezig zijn met de

kinderen. Ik ontdekte ook dat het niet alleen mijn eigen gevoel was, maar dat het veel groter is dan dat. Mijn gevoel is onderdeel van een hele visie, die door meer mensen wordt gedeeld. Het feit dat ik nu kan verwoorden wat ik doe, maakt ook dat andere mensen je begrijpen. Ik voel dat het zo is, is voor mij veranderd in: Ik weet dat het zo is! Ik kan door de opleiding mijn onderwijs onderbouwen met theorieën van onder andere Stevens.”

Marlies: “Ik kreeg met Pedagogisch tact zelfinzicht. Wie ben ik? Hoe sta ik in het onderwijs? Ik leerde mijn eigen authenticiteit herkennen en daarbij te blijven. Je leert geen foefjes, maar jezelf zijn. Waarom kies je wat je kiest? Kies je vanuit normen en waarden, of kies je vanuit verbondenheid? Ik leerde hierdoor ook een andere weg om met collega's, met een heel andere visie, in contact te blijven. Dat is belangrijk want je moet vooruit met de mensen in je omgeving. Hoe kan ik met jou in verbinding blijven? Hoe kan ik me één maken met jou? Ik leerde dat je door alles heen moet, in de U moet afdalen (Senge, 2004), om in contact te blijven. Je kan niet zomaar een brug maken. Het komt aan op verbondenheid”

Sarina: "Tijdens de cursus wordt regelmatig de vraag gesteld: 'leraar wie ben je?' Die vraag hield me bezig: 'wie ben ik eigenlijk? Wat voor leerkracht ben ik? Wat bezielt me om leerkracht te zijn?' Ik ontdekte dat ik voor de kinderen ten diepste een vriend wil zijn, waarop ze kunnen vertrouwen en hen het gevoel geven dat ik er voor ze ben. Ik ben vanuit mijn hart betrokken bij kinderen en wil daarmee het verschil maken. Professor Luc Stevens verwoordde het zo prachtig. Hij zei: 'Jullie hebben het moeilijkste beroep dat er bestaat. Je hebt namelijk maar één instrument waarmee je kunt werken, en dat ben je zelf.' Dat heeft me echt geholpen om ook echt mezelf te durven zijn."

Laten zien dat het klopt

Marlies: "Op een ochtend gebeuren continu geweldige dingen in het leerproces van kinderen. Als je weet hoe je moet kijken, zie je het. Tijdens de cursus werd benadrukt dat de kinderen het verhaal vertellen. Om dat te laten zien en hoe wij naar kinderen en hun leerprocessen kijken, hebben wij een film gemaakt. Gewoon gefilmd op een ochtend wat er allemaal gebeurt; niets in scene gezet. Alle aspecten van leren en pedagogisch tact komen in één ochtend aan bod. We wilden laten zien hoe wij naar kinderen en hun leerprocessen kijken en hoe wij daar pedagogisch tactisch mee omgaan. We hoopten hiermee begrip te krijgen voor onze visie en werkwijze. Wij zien kinderen spelen en weten hoe belangrijk de leerervaringen zijn die ze hierbij opdoen. We hebben de film 'Hogeschool de Pijler' genoemd, om duidelijk te maken dat kinderen in hun spel ervaringen opdoen met natuurkunde, scheikunde, filosofie, biologie, taal, enzovoort. Dat is in principe wat in het klein gebeurt. Het is bijna een hogeschool."

Niet dwingen, maar bevragen.

De kinderen gaan als een trein na het buitenspelen naar binnen. Finn stapt uit de rij en wil niet mee. Ondanks dat anderen hem erbij betrekken, gaat hij op een afstand staan. De trein is gebroken. Sarina: "Finn, hoe komt dat?" Finn: "Ik wil geen wagon zijn." Sarina: "Wat wil je wel zijn?" Finn: "De chauffeur." Sarina: "Laat jij maar eens zien hoe jij de chauffeur bent." Finn gaat, als chauffeur, blij naar binnen.

Niet oordelen, maar bevragen en uitleggen

Ids haalt het plaatje van een kind weg van het 'helpende handjes bord'. Hij hangt zijn eigen naam daar, omdat hij graag 'helpend handje' wil zijn. Marlies: "Ik erken de wens van het kind door er met hem over te praten. Ik leg hem aan de hand van de lijst uit dat alle kinderen een keer aan de beurt komen. Als hij het begrijpt, haalt hij zelf zijn plaatje weer weg en hangt het plaatje van het andere kind weer op."

Niet opleggen, maar uitnodigen

Ziv en Stef liggen in de leeshoek. Ze spelen 'baby'. Sarina: "In welke hoek zitten jullie?" Ziv: "In de leeshoek." Sarina: "Maar jullie lezen geen boek." Stef: "Nee, we zijn baby's." Sarina: "Soms kun je baby's ook een boekje voorlezen. Ziv, welk boek vind jij mooi?" Ziv kiest een boek en bladert erin. Hij kijkt naar de platen en roept zijn vriend Stef. Samen kijken ze in de leeshoek in het boek en verwonderen zich over wat ze zien.

Niet dwingen, maar blijven uitnodigen.

Geerte zit aan de tafel. Ze wil niet aan het werk. Sarina: "Wat is er aan de hand?" Geerte: "Ik ben boos". Sarina: "Waarom ben je boos?" Geerte blijft zitten, legt haar hoofd op de tafel en zegt: "Op jou". Sarina: "Ik vraag: waarom ben je boos op mij?" Geerte zwijgt. Sarina: "Ik probeer te achterhalen wat er gebeurd is, maar realiseer me dat ik niet verder kom. Van reconstructie ga ik naar constructie: Wat kan ik doen om het goed te maken met je?" Geerte bijt op haar mouw en kijkt naar de juf. Ze duikt met haar hoofd onder tafel en ik beweeg mee. Geerte begint te lachen. Een breekpunt. Nu pakt ze de uitgestoken hand van de juf en loopt mee naar het planbord. Sarina: "Door op Geerte af te stemmen en mee te bewegen, is het mogelijk haar mee te nemen naar het planbord en een activiteit te kiezen. In plaats van een ochtend boos blijven zitten, kan Geerte nu spelen."

Sarina: Pedagogisch tact is blijven zoeken naar contact." Marlies: "Voor mij is de kern, dat je door pedagogisch tactisch te handelen, het kind uitnodigt tot leren, met respect voor de eigenheid van dat kind". Sarina vult aan: "De film laat pedagogisch tact in de praktijk zien door interacties tussen leerkracht en kind. De kinderen vertellen het verhaal door zichzelf te zijn."

Uitdragen dat het klopt

Sarina: "Als je de cursus hebt afgerond, ben je nog niet klaar. Dan begint het pas. Wij moeten het nu verder uitdragen. We blijven in contact met de opleiding." Marlies: "Uit deze hoek moeten we de onderwijsvernieuwing op

pedagogisch en inhoudelijk gebied verwachten. De nadruk op prestaties gaat het onderwijs opbreken. Het kan zo niet doorgaan. Het onderwijs zal uiteindelijk kantelen. Dat wens ik alle leerkrachten en vooral kinderen van harte toe."

Marlies Bolsius leerkracht van groep 1-2 b en adjunct-directeur van OBS 'De Pijler' in Maasdam

Sarina Hoogendam, leerkracht van groep 1/2 a op OBS 'de Pijler'

Ingrid van Reede van Oudtshoorn
ingridvanreedevanoudtshoorn@xs4all.nl